

BERTA ZSOLT

Olcsó B. János Bólya Péterhez

„És kérek, ne szomorkodj. Harcolj, küzdj, mert az jól áll neked, de ne pusztulj bele. Megígéred?”

Ezt mondtam akkor ott a Hungáriában, mielőtt elbúcsúztam, s magadra hagytalak költőségem történetével... bólogattál, hogy persze, persze, de láttam, már nem figyelsz, valami más foglalkoztat, távolodtál, azt gondoltam, biztos egy újabb marcangoló gondolat iránt, s a legjobb, ha ilyenkor békén hagyják az íróembert, a literátort, ami, nem dicsekvésből mondom, magam is voltam egykor, míg vissza nem álltam tojásárus kofának. Téleg nem dicsekvésből, mert egyrészt te úgyis tudod, Péter pajtás, hogy nem vagyok amolyan önnön jelentőségébe túl mélyen gyökeredzett országglakos, másrészt meg épp azért állék vissza a tojások fölé, mert... na de azt te megírtad szépen, hogy miért is. Mert elolvastam ám, ne hidd, hogy nem, kíváncsi voltam, miképpen tartod az írói tükröt annak alapján, amit elmesélék néked, s ami történet végén óva intettek a pusztulattól, s lám... most mégiscsak halott vagy. Hogy a harcban estél el vagy csak úgy önnön súlyod alatt roskadál meg... fene tudja, alighanem mindkettőnek volt része az idejekorai exodusban, hatalmas egy latin szó ez, Péter pajtás, nem orvos atyámtól, hanem tőled tanulám, amint ezt a nyelvezetet is, ami ugyan nekem problémás kissé, de oly jótékony hatással van a tojásvásárló tojókra, csak úgy hülnek-dőlnek tőle, s ha tíz tojást kérnek, akkor is rájuk vakerom a tálcát. Szóval hatalmas egy latin szó ez, nem kétséges, hogy a legnagyobb hatalmú, miképpen minden más nyelven, így Mária országának, vagyis a te és az én hazám, Hungária nyelvén is az, érted, ugye? Te meghaltál, de én élek, mert életet leheltél belém, vagyis regényhőssé tevél engem, olyanná, aki időtlen időig él a papírlapokon és az emberekben is, akik elolvassák a lapokra rótt sorokat, s alighanem azért tetted, hogy halálad után se légy némaságra kárhozzatva, s önmagadnak újra és újra feltett kérdésed ellenére, miszerint ugyan mi a l...nak ez az egész írás dolog, mégiscsak abban bíztál titkon, hogy igenis van neki, mármint értelme, s talán éppen az, hogy ilyenformán megúszhatod a mindenkire kötelező elmúlást, nagy ravasz vagy te, Péter. Vagyis hát én is, aki egy kicsit te vagyok, pontosabban belőled egy darab, az a darab, amelytől eltávolodtál az évek múlásával, s amelyhez

visszatalálni szerettél volna, ne is tagadd, nem kétséges ebben semmi. Remélem, sikerült, még mielőtt meghalál... ez így nem jó, igaz? De legalábbis furcsa, olyan, mintha valami amerikai gyorsbüfé extracsípós menüje lenne, bár akkor a burgerre rímelve inkább megmurdelnek kéne lennie. Azt hiszem, abbahagyom a majmolásodat, amúgy is csak az emléked végett idétlenkedek néha ezzel, nyilván nem tetszene neked, ahogy az sem tetszett, hogy oly könnyedén emelkedtem az irodalom Olümposzára, ahova te kínlódva, fogcsikorgatva kapaszkodtál egy darabig, míg bele nem fáradtál a csúcson pöffeszkedő bakancsos istenek rúgásaiba. Azért ezt szépen mondtam, igaz? Nem hiába, hogy egy időben kultúrkörökben mozogtam, akárcsak Fülíg Jimmy a San Antonio herceg udvarában, na meg azért van bennem belőled, ahogy benned is belőlem. S hogy kissé szerénytelen legyek, nagy mértékben ennek köszönheted, hogy más vagy, mint a Varga József Pál Kör dilettáns firkásai és az őket fényező ítések, de még azoktól is különbözöl, akik tudnak írni, csak éppen élni nem, s akik bármerre néznek is, mindenhol csak magukat látják, ezért olyan magányosak, s ezért olyan sivár az is, amit írnak. Tudom, mert költői korszakom iránti holmi nosztalgiából vásárolok néha valami irodalmi lapot, olyat, amékről te megfogadtad, hogy soha többé nem veszed a kezedbe. Bevallom, álmosítanak erősen, ami azért eggyel jobb, mintha bosszantanának, miként téged.

No, szóval fizettem két felest az antikvárius Bélának a könyvedért, s mindjárt ott a jatata félhomályos sarkában végig is olvastam. Hatalmas egy hunyorgás volt az, pajtás! Mindjárt a címe, Olcsó B. János, az én nevem, vagyis hát amiképpen költőként neveztek, még mielőtt visszavettem volna a tojásáru-si Billig Jánost, ami a költőséghez nem elég jó. S ahogy ott figyelgetem magamat, amint lépdelek végig a könyv lapjain... hát akár egy időutazás.

Zokon ne vedd, Péter pajtás, de ne csodáld, hogy a mai napig sincs oda meg vissza érted az irodalmi élet, hiába hogy már meghaltál, ami baleset pedig másokat megbecsültté tesz. Amiket te összeírtál róluk... hát azt egyetlen tintával szoptatott léhűtő sem teheti zsebre. Az önbecsülés ugyanis... de hát tudod. Mit ne mondjak, nemigen változtak a dolgok, mióta kivontad magad ebből a forgatagból (ebből a güröző húskerékből, ahogy jó barátod, Kerouac mondá), melyet legalább annyira szerettél, mint amennyire idegesített, legalábbis ha egy kalap alá vesszük az egészet, Gurigától, a szomorú kukástól Ibolyán, az öngyilkos

hajlamú kurván és az életvidám, pezsgőt visítva locsoló fiatal kis kernyelen át addig a gögös doktor-nőig, aki azt hiszi, hogy ő a cukormáz az ország tortájának habján, pedig csak egy buta liba.

No, hogy mindjárt a végén kezdjem a reflexiót (ez is hatalmas egy szó, Péter pajtás, ha eleget forgatom az idegen szavak és kifejezések szótárát, elmehetek irodalomkritikusnak, csak éppen olyan fajta szótár kell, ahol elől állnak a magyar szavak, utána az idegen jelentése, hogy minél többet ki tudjak keresni és cserélni egy-egy írásban), no, szóval igen, jócskán elegendő volt már a nagy formátumú költőségemből, akkori önmagamból, s abból a világból, amely magasra lökött, mint csikket a csatornából feltörő szutykos lé. Nagyon untam már, hogy nem beszélhetek a magam és Mária országának többi egészséges elméjű lakosainak nyelvén, hanem olyanokat kell mondanom, amiket magam se értek, hogy igazi nevetés helyett legfeljebb gúnyos mosolyt küldözgethetek magam köré, de a legrosszabb a hallgatás volt, amibe mint borús felhőbe kellett folyton burkolóznom, hogy onnan alápillantgatva fennkölt megvetéssel tüntessem ki a környezetemet. S mindezt azért, hogy fenntartsam a nagy formátumú költő látszatát, ami aztán havi apanázzsal, s mindenféle alapítványi összegekkel jár együtt. Haj, Péter pajtás, helyesen írtad (s ezáltal jómagam helyesen mondám), ez a irodalmárokodás... bizony örök malom. Talán önmagában ez is elég lett volna, hogy hátat fordítsak a jól jövedelmező semmittevésnek, ám akkor szántam el magam igazán, amikor megláttalak ott a Hungáriában, „megálltam a bejáratnál, néztelek. Írtál. Kínlódva, szenvedve, küzdve a papírral, a tollal, a világgal... Izzadság fénylett a homlokodon, szinte remegtél a feszültségtől, a harctól...” És akkor azt gondoltam, hogy jövök én ehhez az egészhez. Mert ugyan jócskán össze van már szarva az oltár, ahol te egykor áhítattal vágytál térdre borulni, de mért szaporítsam magam is a mocskolók számát? Ezért a marék pénzért? A becsvágyért? Vagy akár csak úgy kíváncsiságból, hogy hogyan is élik azt a „teljes életet” ott fentebb? Elszégyelltem magam és villámgyorsan disszidáltam az Irodalom Birodalomból. Eltökélve, hogy soha többé nem is megyek vissza. Tisztább a lelkiismeretem, ha csak a határ fölött kell a szemedbe néznem. Hát ezért, na!

Bocsánatot nem kérek, nem is kell kérnem, mert a hibás elsősorban te vagy, Péter pajtás, aki bemutatott nekem messziről ott a kávéházban a Varga József Pál Irodalmi Kör tagságát, a szerzőkkel, szerkesztőkkel, pártoló tagokkal és mifénékkel együtt, két körtepálin-

ka között azt is megsúgtad, ha azt akarom, hogy befogadjanak, hát hallgassak megvetően, vegyem őket a legeslegnagyobb semmibe, majd arra is megtanítottál, miképpen kell messziről versnek látszó alkotásokat létrehozni ilyen-olyan stílusokban. Bevallom, elsöre nem hittem neked, azt gondoltam, biztos csak a sikertelenség irigysége beszél belőled, azért szapulod a náladnál érzékenyebb és emelkedettebb költőket, akik pedig, úgy tűnik, nem ártanak a légynek se.

Nem vágytam én rá cseppet sem, hogy befogadjanak, nem tűntek valami szórakoztató brigádnak. De aztán a bal felső hatosom végett olyan csuda szájjárat kaptam, hogy egy szó nem sok, annyi sem. S amit előző nap mondál, annak első fele igazsággá lett, a szájjárból fakadóan hallgattam, megvettem, s még aznap este befogadtak a költők közé, mint afféle üdvöskét. Másnap pedig (hogy tegyek is valamit Béla, a pártoló tag által – a kezdeti nehézségeket leküzdendő – részemre kiutalt Adyért), az útmutató-sod alapján összetákoltam három verset, és tényleg ment is, mint a szapora, egy nominálisat, egy kollázst és egy kozmikust. Bár később rájöttem, amire te nem, Péter pajtás, amikor éppen a semmittevésükért átkoztad őket, nevezetesen hogy a nemtevéssel sokkal többet tehetek az irodalomért, tehát inkább örülnöd kellene, ha ők sem tesznek semmit. De te nem hogy örülnél, inkább mérgeledsz a sok kitartott léhűtőn, eszerint mégiscsak vájt némi odvat a lelkedbe az irigység, ami azt a kis pénzt illeti. No de értem én, jól jönne az igazi és szorgalmas íróknak is, akiket még „költő létükre is érdekel a labkér maga”.

Ahogy mondtam, s ahogy megírtad, megvető hallgatásom és három versem nyomatéka által gurulni kezdett a kő, de nem ám lefelé, ahogy normális köveknek szokása, hanem felfelé, s útja közben maga alá temetett józan ész, jóérzést, igazságot, ízlést, jómagam pedig matricaként ráragadva pörögtem vele a csúcs felé.

Hatalmas egy pörgés volt az, Péter pajtás! Pirultam annak a becsületsüllyesztő spínek a sarki homályában, amint olvasám saját szavaimat, miket te oly szépen és műértő kézzel rendeztél össze, irodalmian és mégis az én vagyis-tehát az utca hangján szólva... szólván, ugye... s kimondva oly igazságokat, melyekről észre sem vettem, hogy kimondtam őket, illetve akkor nem is gondoltam, amit aztán olvasván mégis.

S ahogy megyen a történet, lett nekem irodalmi állásom, pénzem bőséggel, illatos, művészetekről csacsogó nőim, a végén még saját, kötetnyi kéziratom is lett, csak egy dolgom nem lett... dolgom, ami pedig (sose gon-

doltam volna korábbi tojásarus kofakoromban) hiányzott fenemód. Szégyelltem, amint olvastam magam, vagyis azt, hogy miképpen vettem részt ebben az országos disznóságban, amit magyar irodalomnak neveznek, ami nekem nem, de számodra és bizonyára még sok kedves, rendes és épeszű ember számára oly sokat jelent. Hálát adtam neked érte, s köszönöm most is, hogy dicstelen menetelésem mellett helyt adtál azoknak a szép és igaz történeteknek is, amiket mellékesen, eszembe jutván ez-az, meséltem el néked. Híreszteltem is itt a kerületben a kurvák, trógerek, melósok és lepusztult szervezetű alkoholbetegek között, hogy könnybe lettek téve. Nem mindenki örült, a strigók különösen nem, de a többség azért igen. Már aki még élt akkor, mert a rendes embereket hamarabb szólítja magához az Úr, legalábbis Mária országában manapság többnyire így van. Vedd csak nyugodtan magadra, Péter pajtás, mi az nekem, haverok vagyunk, nem igaz? Volt nekem egy drága jó barátom, a Berci. Egy Tóni nevű testvérrel áldotta meg a sors, egy Béla nevűvel pedig kegyetlenül megverte. Mert a Tónit kenyérré lehetett kenni, a szíve vaj, ésatöbbi. A Béla viszont mocsok egy szemét alak, aki a testvéreit sem átalotta rendszeresen verni, alázni, kifosztani. No, a Tónit még gyerekkorukban elcsapta egy sóderszállító ZIL, szegény egyenest Jézus asztalához röppent a kerek alól, ha igaz, amit a jókról mondanak. De Berci szegény mégis azt találta mondani elkeseredetten a gyászmenet és a családja füle hallatára: Mért a Tóni halt meg, mért nem a Béla?! Mire az apja lekent neki egy pofont. Szóval inkább nem mondok semmit a korai elmeneteledről, Péter pajtás, legyen elég annyi, hogy (miként azt magad is sejtet) a Varga József Pál-féle körök, tömörülések, alakulatok, egyebek élnek és virulnak. Meg kell hagyni, az életben maradást eredményesebben művelték, mint te. És én lehetnék bármelyikben tag (hisz életben vagyok magam is, aki mint fentebb mondtam, egy jó darab belőled), elég lenne olyannak mutatnom magam, amilyen nem vagyok, amilyenek ők, de én inkább tojást árulok a piacon, mert az én vagyok. S nem azért, hogy én mondjam meg a frankót, de soraid nyomán ajánlanám sokaknak a maguk levést, őket is beleértve minden országglakos hasznára.

Na még egy szót, Péter pajtás, aztán rohannom kell némi haveri öblögetés iránt. Tetszett, hogy saját személyed is belevetted a történetembe, s hogy éppen olyannak ábrázolád magad, amilyenek kívülről látszol, vagyis hát amilyenek én láttalak. Mogorva, de mégis barátságos fickónak a tiszta

szívű emberekkel szemben, aki tud rendesen köszönni, de tud inni és nevetni és aljasodni, ahogy amazok, s tud borongani is úgy, ahogy kevesek, vagyis minden ok nélkül, csak úgy magáért a borongásért, örök harcban étellel és halállal, ahogy kell annak, akinek foglalkozása a dolgok mélyből és felülről látása egyaránt. S azt is észrevettem ám, hogy nem csak bele, de szépen, ügyesen ki is írtad magad a meséből, egyúttal az életből is, értem én, nem kétséges abban semmi... hogy is mondtad olyan szépen, hogy azt a részt háromszor is muszáj voltam kihunyorogni ott a jatata sarkában... várj csak, kikeresem.

„...így aztán hazajöttem, általában még éjfél előtt, s miközben a nagy éji arénák közepette ballagtam, tudtam, hogy már csak ásatag emlék vagyok egy nemzedék tudatában, Presley és Kerouac helyét fennhangú torzszülöttek és Talmud-magyarázók foglalták el, Coltraine helyett Zoli bohóc fúj a város felett, Thelionius Monk helyett komputer hangorázik, szinte gyilkol a feszes gépi ritmus, umpampam, James Dean helyett tojáshordó Trabant zúg a piac felé az országutakon, Brando helyett kozmikus állatságok jelentkeznek a video képernyőjén. Negyvenéves vagyok. Sötét az éjszaka, ahogy hazafelé megyek, ahol nem vár senki: az élő kövületet mindenki elhagyta, hiszen már csak az álmaiban él, ha olvas, ha zenét hallgat, ha emlékezik, anakron ő a mában, nem öltözik butikrongyokba, utálja a videót, nem olvassa a szexrovatokat, köp egyet, ha diszkózenét hall – sokat gondolkodik és készül a halálra. Így lesz belőle *ember*: megtisztult, lemosott szobra egy korszaknak, melynek élén járt. Így hát nem csoda, hogy alig vártam, hogy megérkezzék János: a fiatalember, aki tudósít arról, amiben már nem vagyok.”

Én bármikor, Péter pajtás, csak szólj, ha egy kis öblögetős eszmecserere vágysz, én itt vagyok mindig, még itt vagyok, s meglehet itt leszek örökké. No, megyek dolgomra a még élő emberek iránt, te meg legyél boldogabb ott, ahol vagy, mint itt, köztünk tudtál lenni, „akiket csodálatos ajándékokkal halmoztál el, s akiket egyébként utáltál”. Hopp, ezt már egy másik írásodból citáltam, s ott se magadról írtad, hanem... bár meglehet, magadról. De mindegy is, most már tényleg mennem kell, csókdoslak, Péter pajtás!

„...addig hülyítették vicces kis ítéseink az olvasókat, addig bizonygatták a fércművekkel kapcsolatban, hogy remekművek, hogy már senki sem hisz nekik, és senki sem figyel oda arra, ami irodalom gyanánt történik Mária országában.”